

Nyhetsbrevet om aktuell vetenskap om samspelet mellan ekologi, ekonomi, teknik och samhälle

Redaktionellt

Vilket är det värsta miljöhotet? Kanske är det uppgivenheten. Eller "den mentala försurningen", som Stefan Edman, tidigare rådgivare åt regeringen brukar kalla det.

Med pessimismens miljögift i ådrorna låter det ofta så här: "Jag kan köpa hur mycket ekologisk mjölk som helst, cykla till jobbet och sopsortera till förbannelse. Det spelar ändå ingen roll i det stora hela eftersom makthavare inom politik och näringsliv ändå struntar i miljön och bara ser till kortsiktig profit".

Men något börjar hända. Istället för miljöhot, miljöproblem och miljöbovar talar allt fler om miljöomöjligheter. Det går att göra något åt miljöproblemen – ekologi och ekonomi kan gå hand i hand.

Några exempel: Systembolaget minskade sin energiförbrukning med 70 % genom utbildning och modern reglerteknik. Och sparade en kvarts miljard kronor!

I New York satsades nästan en och en halv miljard dollar för att skydda och restaurera den naturliga vegetationen i Catskill Mountains, eftersom den renar stadens dricksvatten på naturlig väg. Att bygga ett reningsverk skulle ha kostat mer än fem gånger mer, plus en årlig driftskostnad på 300 miljoner dollar.

En kombination av miljöforskning, konsumentmakt och internationella konventioner har steg för steg minskat utsläppen av freoner och andra ozonnedbrytande ämnen. Resultat: ozonhålet i den övre delen av stratosfären växer långsammare än förut, det beräknas sluta växa snart och slutligen ha gått igen om ungefär 50 år.

Visst, mycket är långt ifrån bra. Det hade varit skrämmande enkelt att lista en lång rad negativa miljötrender. Ta bara Östersjön. Vi rekommenderas att inte äta fet fisk från vårt lilla övergödda innanhav för ofta (eller inte alls om du råkar vara flicka/kvinna som vill bli mamma någon gång). Det är en skrämmande varningssignal om att vi har långt kvar innan miljön i allmänhet och Östersjön i synnerhet kan betraktas som frisk. Men det är viktigt att inse att det går att göra något åt miljöproblemen. Dags för ett storskaligt mentalt kalkningsprogram. Vi måste tro att världen kan bli bättre, då kan den bli det.

Fredrik Moberg
redaktör, Albaeco

"Miljöekonomi gör världens miljö bättre"

En diger samling framstående miljöekonomer diskuterade miljöekonomins framgångar och motgångar på Handelshögskolan i Stockholm.

sid 4

Gräsrotter påverkar internationell miljö

De politiskt obundna föreningarna blir allt fler. Och deras deltagande i internationella miljöförhandlingar ökar. Men hur stort inflytande har de egentligen?

sid 2

Olika tolkningar av WTO-mötet

Förhandlingarna om världshandeln bröt samman i Cancún för att utvecklingsländerna protesterade. Misslyckande eller succé? Det beror på vem man frågar.

sid 3

Företagens medverkan och politisk vilja nyckeln till Östersjöns framtid

"Vi vet vad som behöver göras. Östersjön är förmodligen det mest undersökta havet i hela världen. Nu handlar det om politisk vilja och ärlighet", sa Lars Kristofersson från Världsnaturfonden på seminariet som inledde Östersjöfestivalen den 21-24 augusti. "Musiken kan fungera som en enande kraft för att rädda Östersjön", sa Esa-Pekka Salonen, konstnärlig ledare för festivalens musikaliska del.

Om inte företagen är med går det inte att rädda Östersjön, menade Lars Kristofersson Världsnaturfondens (WWF) generalsekreterare. "Det är hög tid att påbörja renoveringen med konkreta åtaganden både från politik och från näringsliv," fortsatte han. På seminariet sjösattes också WWFs nya Östersjöprogram. Det innehåller en lång rad punkter med konkreta åtgärder. Den viktigaste punkten är att det behövs ett nätverk av reservat nu. Idag är bara 8 av 2300 reservat i Sverige marina reservat. Åtgärder för att minska övergödningen, stoppa miljöfarliga transporter och förändra fisket för att skapa hållbara fiskbestånd ingår också i programmet. Ett annat mål är att få bort ett 15-tal av de farligaste miljögifterna i havet.

Vårt att rädda Östersjön

Är det då vårt att rädda Östersjön? Ja, vare sig vi gillar det eller inte är vi beroende av de varor och tjänster som naturen ger oss, menade Carl Folke, professor i naturresurshushållning från Stockholms universitet. Miljöfrågor handlar inte längre enbart om etik; inte om att rädda naturen från människor, utan snarare om att rädda naturen för människan och vår långsiktiga välfärd, fortsatte Folke. Katarina Weem från WWF var inne på samma linje: "Vi måste ge Östersjön respekt för de varor och tjänster den ger oss." Hon betonade att havens miljöproblem inte är lika uppmärksammas som de problem

som drabbar landekosystemen. "Vi ser inte vad som händer under ytan". "Det är något fundamentalt fel om vi accepterar att kvinnor och barn inte ska kunna äta fisk från Östersjön för att de innehåller för mycket miljögifter", avslutade Veem.

Statsminister Göran Persson slog fast att tillväxt inte får ske på bekostnad av miljön och att samarbete mot hållbar utveckling gör oss alla till vinnare. Raden av celebriteter som oroade sig för tillståndet i Östersjön var alltså imponerande: förutom redan nämnda fanns Kungen, Finlands president och flera näringslivstoppar på talarlistan. Även om några av dem stundvis mest talade i egen sak och tog tillfället i akt att marknadsföra egna åsikter eller produkter – påfallande ofta kom det att handla om EMU eller mobiltelefoni – kändes engagemanget mestadels äkta.

Finlands president Tarja Halonen sa att åtgärder behövs nu så att kommande generationer åtminstone har någon slags chans att njuta av Östersjön. Foto: Fredrik Moberg

Esa-Pekka Salonen talade direkt från hjärtat och sa att han tillhör de som oroar sig mycket för Östersjöns tillstånd och vill bidra på något sätt. Inte minst för att han ska orka se sina barn i ögonen när de frågar varför de inte får bada när giftalgerna breder ut sig. "Kan musik rädda Östersjön? Jag är inte naiv – inte helt i alla fall, men musik kan ses som en av de starkaste enande krafterna runt Östersjön", avslutade Salonen.

Vill du veta mer?
<http://www.wwf.se>

Innehåll, EcoSensus, Nr 5, 2003

Östersjöfestivalen betonade företagets roll, s 1.

Miljöledningssystem under lupp, s 2.

Gräsrotens påverkan på internationell miljö, s 2.

WTO-mötet i Cancun bröt samman, s 3.

Nyhetsvep, s 3.

Fem frågor till Elisabeth Corell, s 4.

Seminarium om miljöekonomi, s 4.

Boktipset: Den kokande grodan, s 5.

Miljömyten: "Arter dör inte ut snabbare idag", s 5

Ordet: virtuellt vatten, s 5.

Sverige bäst på miljöledning – men vad har miljön egentligen vunnit?

Ingen mäter miljöledningssystemens ekonomiska fördelar. Det går inte heller att säga om miljöledning innebär förbättrad miljöprestanda för företagen. Trots detta menar författarna på en ny rapport att miljöledningssystem är kraftfulla verktyg som passar företagen. Men de utnyttjas inte fullt ut.

Företag som har miljöledningssystem (MLS) får inga affärsmässiga fördelar och det är svårt att säga om miljöledningssystemen innebär att ett företag blir mer miljövänligt eller inte. Den något dystra bilden målas upp i en ny rapport "Effektivare miljöledningssystem – en studie om brister, behov och möjligheter till förbättring" av Richard Almgren och Olof Hjelm från Linköpings Universitet och Ulrik Axelsson från IVL. NUTEK, Naturvårdsverket och Svenska ESF-rådet stod som arrangörer när rapporten presenterades på ett lunchseminarium den 1 september på restaurang KB i Stockholm. Studien baseras på cirka 150 intervjuer med representanter från företag och organisationer från 20 länder.

Från ordervinnare till inträdesbiljett

Sen mitten av 90-talet har en stor del av näringslivets miljöarbete handlat om att införa olika typer av MLS, till exempel ISO 14001 eller dess Europeiska motsvarighet EMAS. Sverige är det land som har flest antal certifierade företag i förhållande till ekonomins storlek.

Utvecklingen av MLS har gått från att ha varit en ordervinnare till att vara en inträdesbiljett till marknaden. Idag är MLS och ett aktivt miljöarbete något som marknaden förväntar sig att företagen har, även om de inte frågar efter det, sa Ulrik Axelsson från IVL.

Enligt författarna är en av de största bristerna med företagens strukturerade miljöarbete ledningens bristande engagemang, samt bristen på uppmuntran från staten. Författarna påpekar att det saknas ett nationellt samordningsnätverk som håller ihop

företag, myndigheter och certifieringsorgan. Några fördelar med MLS är att företaget åtminstone borde följa miljölagarna, att det ekonomiska resursslöseriet minskar samt att varumärket stärks. Än så länge är det få företag som jobbar med att miljöanpassa produktutvecklingen. Detta är en brist menar författarna. Om tydligare fokus lades på produkterna i MLS skulle detta innebära en stor potential för miljöförbättringar inom företaget.

Kunderna kräver inte miljöledningssystem

Ett annat problem är att kunderna, det vill säga marknaden inte efterfrågar MLS. Per Forsberg från Woody's Bygghandel, tydliggjorde många av de brister som rapporten belyste, bland annat de höga kostnader som en certifiering innebär, samt att det kräver stora personella resurser: "det var inte en kotte som sa att det skulle ta cirka 300 timmar att certifieras" "En fördel med införandet av miljöledningssystemet har dock varit att det blivit mer ordning och reda". Precis som rapporten kom fram till påpekade Forsberg att det inte var kunderna som efterfrågat ISO14000 utan snarare så att han hade känt att kraven kom ovanifrån i form av regelverk. Under de 2 år de haft ett MLS hade endast en kund ställt frågan om de var certifierade.

Rapporten framhöll att det finns indikationer på att MLS kan vara miljömässigt lönsamma – t ex genom minskade transporter – men att de affärsmässiga fördelarna är svårare att se. Rapporten påpekade också att det är relativt ovanligt att företagen följer upp de ekonomiska konsekvenserna av att jobba med miljö. Forsberg sa att han ännu inte kunde se att han fått igen en krona av de hundratusentals kronor han lagt ned på att införa MLS.

Rapporten belyste också att många miljörevisorer började jobba med kvalitetssystemet ISO 9000 och sedan gått vidare till miljöledningssystem med bristande miljökunskaper. Även i tillämpningen av MLS finns det brister, bland annat har fokus ofta legat mer på själva systemet än prestandan.

/Caroline von Post Carlsson

Läs hela rapporten på:

http://www.ivl.se/nytt/rapporter/effektivare_miljoledningssystem.pdf

Gräsrotterna påverkar internationella miljöförhandlingar

Sverige är ett av världens föreningstätaste länder. Även i resten av världen har antalet politiskt obundna föreningar ökat dramatiskt och deras deltagande i internationella beslutsfattande om miljö och hållbar utveckling har ökat. Deltagande i all åra. Men har det någon egentlig betydelse för slutresultatet av internationella överenskommelser?

Ett av de viktigaste målen inom arbetet med Agenda 21* är att initiativen ska komma underifrån, från gräsrotterna, och att samhällets utveckling ska präglas av medborgardeltagande. Det är förmodligen en av anledningarna till att så många politiskt obundna föreningar bildats på senare år. Dessa är ofta mycket aktiva i internationella sammanhang, som till exempel vid klimatkonferensen i Haag. Många var även med under toppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg förra sommaren. Men hade de egentligen någon betydelse för slutresultatet?

Enskilda organisationers påverkan diskuterades under ett seminarium på Utrikespolitiska institutet i augusti. Det framkom att olika föreningars förmåga att påverka styrs av flera olika faktorer såsom frågans natur och historia, föreningens profil samt den politiska strukturen i förhandlingarna. Är då ett brett deltagande bra eller dåligt för internationella beslutsprocesser?

Lyfter nya frågor

De positiva effekter som framhölls var föreningars förmåga att lyfta nya frågor till dagordningen och att deras blotta närvaro påverkar beslutsfattarna. Dessutom utövar de genom sin närvaro internationellt påtryckningar på sina nationella regeringar, till exempel för att de ska leva upp till de åtaganden de gör inom FN. Ett problem är att de internationella förhandlingarna ständigt växer i form av allt flera möten och deltagare. Frågan är hur

stora de kan bli och fortfarande vara effektiva. En representant från en brittisk organisation som hade en nyckelroll i förberedelserna inför både Rio och Johannesburg påpekade att det krävs erfarenhet, kunskaper och kontakter för att kunna påverka bakom kulisserna där många beslut egentligen fattas. Det är få organisationer som har resurser att bygga

upp en sådan kompetens och medverka i de långa förberedande processer som föregår förhandlingarna. Ibland utgör alla glada nykomna entusiaster ett hinder för de organisationer som faktiskt kan ha verkligt inflytande på förhandlingarna.

Under seminariet diskuterades även om inte föreningarna har större betydelse på hemmaplan, både före och efter själva förhandlingarna. Där har de fler direkta kanaler genom vilka de skapar opinion som påverkar de politiska representanterna. De är även mycket viktiga som övervakare då de internationella besluten ska genomföras. Slutligen var det många som pekade på utformningen av internationella förhandlingar som en viktig faktor. För att lyckas med målen i Agenda 21 bör kanske de internationella förhandlingarna omformas så att gräsrotternas talan integreras i hela processen. Det är ju trots allt svårt att påverka något som till stor del sker bakom stängda dörrar och vid informella möten. Men ett ökat deltagande innebär också att processerna blir ännu långsammare än idag. Utmaningen är att hitta en effektiv balans.

/Sara Borgström

*Det handlingsprogram för hållbar utveckling, som antogs vid FNs konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992.

Inget handelsavtal i Cancún, men hopp ändå för jordens fattiga

WTO-förhandlingarna om världshandeln bröt samman i Cancún, Mexico, för att utvecklingsländerna protesterade. Bedömare från EU och USA menade att det var ett misslyckandet också för utvecklingsländerna eftersom det hindrar en återhämtning av världsekonomin. Andra menade att detta är en signal till WTO att utvecklingsländerna inte längre tänker finna sig i att bli överkörda och att det kan bli vändpunkten för utvecklingsländernas kamp mot fattigdomen.

Representanter från 146 medlemsländers regeringar, bistånds och miljöorganisationer och lobbygrupper samlades i badorten Cancún i Mexiko 10-15 september för att diskutera världshandeln. Förhandlingarna bröt dock samman sedan utvecklingsländerna avvisat krav från EU om samtal om de så kallade Singaporefrågorna: fyra stridsfrågor som rör investeringar. För första gången i WTOs historia hindrade utvecklingsländerna ett avtal. Utvecklingsländerna befår att nya internationella investeringsregler skulle gynna utländska multinationella bolag på bekostnad av de fattiga ländernas miljö och inhemska industrier.

Problemet är att de rika länderna subventionerar sina bönder så mycket att varorna kan säljas till ett lägre pris än vad det kostar att producera dem. Idag dumpas överskotten från EUs och USAs jordbruk på världsmarknaden vilket slår hårt mot de fattiga bönderna i Syd.

En ko i EU tjänar mer än genomsnittsafrikanen

Som det är nu får en kossa i EU 2 dollar per dag i subventioner och annat stöd. Det är mer än vad genomsnittsafrikanen tjänar! Att enbart reducera handelsbarriärerna kommer dock inte per automatik att hjälpa u-länderna. De saknar också infrastruktur, kunskap och kapacitet för att ta tillvara på nya marknadsmöjligheter.

Innan mötet i Cancún lade ett tjugotal u-länder, G23, företrädna av Kina, Indien och Brasilien fram ett förslag som innebär att de rika länderna ska minska sina jordbrukssubventioner och att en tidsgräns ska sättas för när exportsubventionerna ska vara borta. G23 representerar halva jordens befolkning och över 60% av världens bönder.

En annan grupp på 32 länder, företrädna av Indonesien, Uganda, Nicaragua och Pakistan, lade fram ett förslag som går ut på att länder ska kunna skydda vissa grödor som odlas för matförsörjning mot utslagning på grund av export från andra länder. Tyvärr visade det sig att dessa länders synpunkter och intressen inte återspeglades lika mycket som EUs och USAs intressen i underlaget till förhandlingarna i Cancún.

Troligtvis har WTO:s brist på demokrati spelat en stor roll för sammanbrottet i Cancún. Formellt har varje land varsin röst men

Förlorare eller vinnare? Meningarna går isär efter WTO-mötet

i praktiken är många av besluten redan fattade innan de stora mötena. Dessutom är inte förberedelsemötena inför de viktiga ministermötena öppna för alla medlemsländer och det saknas transparens för hur ordföranden väljs och vem som lagt olika förslag.

En del bedömare, från EU och USA, menade att misslyckandet enbart var av ondo för utvecklingsländerna genom att hindra en återhämtning av världsekonomin. Robert Zoellick, USAs handelsrepresentant antydde att de länder som opponerat sig mot USA kommer att stängas ute ifrån den amerikanske marknaden i framtiden.

Innan förhandlingarna i Cancún skrev de svenska organisationerna Diakonia, Forum Syd, Lutherhjälp, och Svenska Naturskyddsföreningen ett öppet brev till den svenske handelsministern Leif Pagrotsky. De menar att WTO måste förändra både sin struktur och process för att kunna skapa en rättvis och hållbar utveckling. Vidare skriver de att om inte demokrati och transparens införs i WTO så kommer det att leda till en "demokratisk kollaps". Det var också detta som inträffade. Även om kollapsen i sig var en stor besvikelse så ser organisationerna utvecklingsländernas sammanhållning som någonting positivt.

WTO har skakats om rejält och en del bedömare menar till och med att Cancún-mötet i framtiden kommer att ses som vändpunkten för utvecklingsländernas kamp mot fattigdomen.

/Caroline von Post Carlsson

Vill du läsa mer?

<http://www.wto.org/>

<http://web.forum Syd.se/Arkiv/uploaded/brev030903.pdf>
(Öppet brev till Pagrotsky)

Nyhetsvep: Coop har bäst miljöimage i Sverige

Tidningen Miljö Ekos årliga mätning av vilka företag som har bäst miljöimage i Sverige, "Imagebarometern", toppas för andra året i rad av Coop Konsum. I övrigt är livsmedelskedjornas dominans bruten och ICA hamnade till och med utanför tio-i-topp. De två färgproducenterna Nordsjö och Alcro är de två företag vars miljöarbete är mest okänt. Det är sjunde gången som Imagebarometern publiceras.

<http://www.miljo-eko.nu>

Svenska företag strukna från Dow Jones Hållbarhets-Index

Dow Jones hållbarhets-index (DJSI) har gjort sin årliga genomgång och rankning av olika företags arbete med hållbar utveckling. Nya tillskott är bland annat Toyota och Hewlett-Packard medan DaimlerChrysler och Bank of America åkte ut från listorna. Inga nya svenska företag presenterades på årets listor. Men Svenska Cellulosa AB, TeliaSonera AB, Skandia Försäkrings AB, Skanska AB, Gambro och LM-Ericsson ströks från listorna.

<http://www.sustainability-indexes.com>

Miljöriskanalyser allt vanligare för företagen

ABB:s asbestsskandal i USA och Skanskas tunnelbygge genom Hallandsåsen har fungerat som varnande exempel. Miljöriskanalyser blir allt vanligare innan ett företag ger sig in i en ny affär, skriver Miljörapporten den 11 september. På så sätt drivs miljöarbetet framåt, varumärket stärks och oväntade kostnader kan undvikas. Dessutom lockar försäkringsbolag och banker med sänkta premier och bättre krediter för företag som gör ordentliga riskbedömningar.

<http://www.miljorapporten.se>

Så ska naturreservat klara klimatförändringarna

Världsnaturfonden (WWF) har gett ut en manual med rekommendationer för hur reservat och nationalparker ska skötas för att klara av framtidens klimatförändringar. Manualen som är den första i sitt slag är indelad i rekommendationer för sju olika ekosystemtyper, till exempel skogar, hav och sjöar. Fokus ligger på skötselåtgärder som stärker de olika ekosystemens *resiliens*, det vill säga deras förmåga att klara miljöförändringar och störningar utan att kollapsa eller omvandlas till helt nya typer av ekosystem.

http://www.panda.org/news_facts/publications/climate_change/publication.cfm?

Har forskning inom miljöekonomi gjort världens miljö bättre?

Sverige är ett av de länder som utvecklat flest ekonomiska styrmedel för att koppla samman miljö och ekonomi.

På ett seminarium vid Handelshögskolan ställde flera av världens mest framstående miljöekonomer sig frågan om miljöekonomi som vetenskap verkligen gjort världens miljö bättre.

Professor Karl-Göran Mäler talar under seminariet på Handelshögskolan. Kenneth Arrow, nobelpristagare i Ekonomi lyssnar. Foto: Fredrik Moberg

Seminarier på Handelshögskolan den 4 september var en hyllning till, och officiell avtackning av, Karl-Göran Mäler, professor vid Handelshögskolan och föreståndare för Beijer Institutet för ekologisk ekonomi. Karl-Göran Mäler har varit utredare åt svenska regeringen och bland mycket annat fick han förra årets Volvo miljöpris för sina banbrytande kunskaper om sambanden mellan miljö och ekonomi.

”Det är på sätt och vis en lite sorgsen dag eftersom det är den formella avtackningen från Handels”, sa Mäler i ett känslolöst tacktal i slutet av seminariet.

Det var en diger samling av framstående miljöekonomer som gav sin hyllning till

Professor Mäler och diskuterade miljöekonomins framgångar och motgångar sedan starten för ungefär 30 år sedan. Nobelpristagaren Kenneth Arrow från Stanford University var där, liksom Scott Barrett från John Hopkins University, Michael Hoel från Oslo universitet och Thomas Sterner från Göteborgs universitet.

Karl-Göran Mäler anses vara en av föregångarna inom miljöekonomi och Sverige är ett av de länder som utvecklat flest miljöekonomiska styrmedel. På seminariet blev det än en gång

tydligt att miljöfrågor och ekonomi egentligen handlar om samma sak: att hushålla med knappa resurser.

Under senare år har allt fler uppmärksammat att människans påverkan på miljön leder till stora ekonomiska kostnader och minskar möjligheterna till ekonomisk utveckling. Ett grundproblem inom miljöekonomin är att miljövärderna ofta saknar ägare. Gemensamma resurser som luften, ozonskiktet och den biologiska mångfalden tillhör så att säga ingen men ändå oss alla. På ekonomers språk brukar de kallas kollektiva nyttigheter. Då de saknar ägare blir det svårare att hushålla med dem, och det är därför det behövs ekonomiska styrmedel.

Grön skatteväxling

Bengt Kriström från Umeå universitet var tillsammans med K-G Mäler några av experterna bakom förslaget om grön skatteväxling. En sådan skatteväxling innebär en höjning av miljöskatterna (till exempel skatt på el, bensin eller varje kg utsläpp av växthusgasen koldioxid) och sänkning av skatten på arbetskraft för att få positiva effekter både för miljö och för sysselsättning. Han konstaterade att miljöekonomer haft en stor påverkan på miljöpolitiken ”Men alla bra idéer kan missbrukas”, menade Kriström, ”snart kallas allting för grön skatteväxling”.

Medan mycket av miljöekonomin riktat in sig på styrmedel som skatter och avgifter för att komma till rätta med utsläpp pratade Ing-Marie Gren från Konjunkturinstitutet om möjligheterna att förbättra miljö tillståndet genom olika åtgärder i själva ekosystemen. Det kan till exempel handla om att kalka sjöar eller att återskapa våtmarker för att minska utsläppen av övergödande näringsämnen till haven. Miljöekonomi har bidragit till en bättre miljö genom att minska utsläppen, fortsatte professor Gren, men det kan många gånger vara minst lika kostnadseffektivt med ekosysteminriktade insatser för att förbättra miljö kvalitén. Ett problem är dock att det är lättare att kontrollera utsläpp än föränderliga ekosystem. Så både och behövs.

Mer om miljöekonomi på:

www.naturvardsverket.se/dokument/hallbar/miljoeko/miljoeko.htm

Fem frågor:

...till Elisabeth Corell på Utrikespolitiska Institutet som anordnat en workshop om enskilda organisationers inflytande vid internationella förhandlingar (se sid 2) och som även arbetar med en bok på temat. Hon är Wallenbergforskare inom Miljö och Hållbar Utveckling vid Utrikespolitiska institutet, med inriktning mot internationellt beslutsfattande.

Vad forskar du om just nu?

– Jag studerar enskilda organisationers inflytande vid internationella förhandlingar om hållbar utveckling. Tillsammans med min kollega Michele Betsill på Colorado State University har jag utarbetat ett ramverk för hur man ska kunna utföra konsekventa och jämförbara studier av organisationernas inflytande i olika förhandlingar. Detta för att kunna dra generella slutsatser om hur och under vilka förutsättningar organisationerna

har inflytande. Vi skriver just nu en bok, där sju internationella förhandlingar om allt från skog till biologisk mångfald utvärderats vad gäller intresseorganisationers inflytande.

Varför är detta viktigt ur ett hållbarhetsperspektiv?

– Det har pågått en process sedan den första internationella miljökonferensen i Stockholm 1972 då miljöfrågorna medvetandegjordes. I Rio 1992 skapades en Agenda 21 för vad som måste göras och i Johannesburg, förra året, försökte man utvärdera hur väl agendan genomförts. Enskilda organisationer har en viktig roll när det gäller genomförandet eftersom de

sätter press och skapar opinion, kontrollerar det nationella ansvarstagandet och bidrar med speciell, erfarenhetsbaserad kunskap. Kärnan i hållbar utveckling är just sådan samverkan mellan den statliga, privata och civila sfären.

Vilka andra frågor är viktiga att undersöka i sammanhanget?

– Kunskap är en viktig faktor i internationellt beslutsfattande. Vad baseras beslut på och hur används olika typer av kunskap? Jag har tidigare skrivit om expertkunskapens roll, och just nu är jag med och skriver en bok om den internationella processen för hållbar utveckling från Stockholm 1972 fram till Johannesburg 2002.

Var det något som var särskilt intressant som diskuterades under workshoppen?

– Inom FN använder man en icke-definition, genom att tala om icke-statliga organisationer. Ibland finns föreställningen att enskilda organisationer som verkar inom internationella förhandlingar bara är intresseorganisationer som handhar sociala och ekologiska frågor. Men i FN-sammanhang finns också privata intressen representerade. Intresseorganisationernas förmåga att koordinera sig kan vara avgörande för deras inflytande. Med tanke att de ibland har rakt motsatta lobbystrategier kan denna mycket heterogena grupp ha svårt att koordinera sig.

Hur kommer det sig att du studerar just detta?

– Jag har alltid haft ett intresse av internationell politik, utvecklingsfrågor och miljö, samt en vilja se hur väl teorin stämmer med verkligheten. Det var i och med Riokonferensen och utvecklingen av begreppet hållbar utveckling som bitarna föll på plats.

/Sara Borgström

Arter har alltid dött ut – de flesta arter som funnits är nu utdöda. Men nu finns det bevis för att det dör ut fler arter än tidigare i den geologiska historien, innan människan fanns. Under 1900-talet dog däggdjur ut ungefär 40 gånger snabbare än vad som anses vara naturligt och fåglar omkring 1000 gånger snabbare.

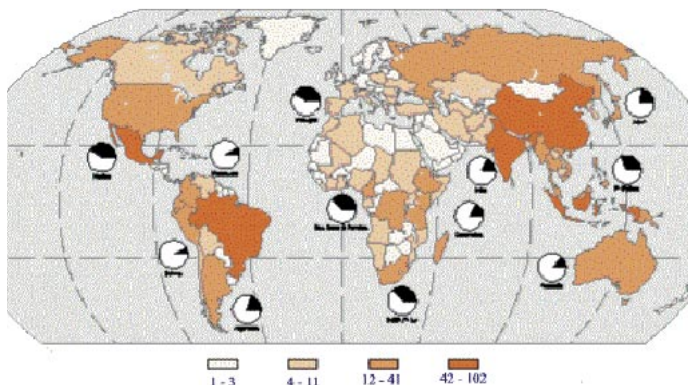
”Det finns inga bevis för att det dör ut fler arter nu än tidigare i den geologiska historien, innan människan fanns”. Det här är en vanlig myt. Och visst, det är ingen tvekan om att arter dör ut naturligt – de flesta arter som någonsin funnits är nu utdöda. Men det intressanta är takten och skalan på utdöendet, samt orsaken till det.

Åtminstone fem gånger sedan livet på jorden började har stora massutdöenden ägt rum. För ungefär 245 miljoner år sen dog upp till nio tiondelar av alla arter i haven ut och för 65 miljoner år sen dog bland annat dinosaurierna ut i ett stort utdöende (något som banade väg för däggdjuren och därmed också för oss själva i förlängningen). Det är bara det att dessa utdöenden endast kan betraktas som ”plötsliga” ur ett geologiskt tidsperspektiv. Det tog förmodligen flera 100 000-tals år för dinosaurierna att dö ut, kanske till och med miljontals år.

Nu beror utdöende nästan helt på en enda art

Det utdöende som idag sker på decennier och sekler är dessutom unikt för att det nästan helt orsakas av en enda djurart, människan. Sedan 1600-talet har minst 484 djurarter och 654 växtarter dött ut. Under 1900-talet dog däggdjur ut ungefär 40 gånger snabbare än vad som anses vara naturligt och fåglar omkring 1000 gånger snabbare. Många arter är dessutom utrotningshotade även om det finns ett fåtal individer

kvar. Globalt sett är 24 % av alla däggdjursarter och 12 % av alla fågelarter hotade. En undersökning av växt- och djurarter i skogarna i USA visade att endast 7 av 667 hotade arter var nära att dö ut på grund av naturliga orsaker. Den vanligaste orsaken

Karta över antal hotade däggdjur i olika delar av världen. Källa. Konventionen för Biologisk Mångfald.: <http://www.biodiv.org>

är att livsmiljön för en art går förlorad, men jakt och införseln av exotiska arter som konkurrerar ut lokala arter är också vanligt.

Spelar det då någon roll annat än ur en etisk synvinkel att arter dör ut? Behöver mänskligheten alla kryp? Det kan du läsa mer om i ”miljömyten” från EcoSensus nr 1/03.

Mer om utdöende och arter:

<http://www.biodiv.org/gbo/chap-01/chap-01-02.asp>

Ordet: Virtuellt vatten

Virtuellt vatten är vatten ”bundet” i handelsvaror som t ex vete och kött. Det går åt ungefär 1200 liter vatten för att odla ett kg vete, 2700 liter vatten för ett kg ris och 450 liter vatten för ett kg majs. (Hur mycket grödor man kan få av en viss mängd vatten varierar förstås mycket beroende på klimatförhållanden, bevattningssystem, jordmånen, etc). Ett kilo nötkött motsvarar med samma typ av beräkning upp emot 16 000 liter virtuellt vatten. För ett kilo ost behövs 5000 liter och för en liter mjölk nästan 900 liter vatten.

När vi handlar med livsmedel över nationsgränser innebär det alltså samtidigt att stora mängder vatten indirekt förs över gränserna. I takt med ökad internationell handel och globalisering har även handeln med virtuellt vatten ökat.

Idag hittar man de flesta av de allra fattigaste länderna i områden som redan har eller beräknas drabbas av vattenbrist. En av de allra viktigaste framtidsfrågorna är om det kommer att finnas tillräckligt mycket vatten i världen för att möta behovet av vatten och mat hos en växande världsbefolkning. I det sammanhanget kan konceptet med virtuellt vatten klargöra en hel del. Bland annat blir det tydligt att ju mer kött och mjölkprodukter som ett land konsumerar desto mer vatten går det åt.

Konceptet virtuellt vatten har också använts som ett argument för att importera mat till de svältande i fattiga och torra länder eftersom det är lättare att transportera ett ton grödor än 1000 ton vatten.

Vill du veta mer?

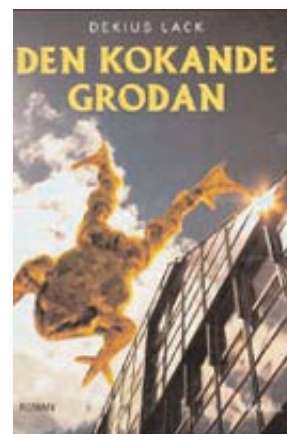
http://www.gwsp.org/pilot_project.html

Boktipset:

Den kokande grodan

Dekius Lack

Var sommaren ovanligt het, solig, regnig eller stormig? Vi vet att vi alla är med och bidrar till att jordens klimat håller på att förändras. Men vad kan vi göra åt det? Och kan vi få mer livskvalitet på köpet? Läs Den kokande grodan, en ovanlig roman om livsstilsfrågor.

Ingen vet hur framtidens

väder blir men forskarna är överens om att människan förstärker växthuseffekten och att jordens klimat därmed påverkas. Oavsett om du är en tidspressare, pryppappa eller en familjeegoist har din livsstil stor betydelse för framtidens klimat. ”Den kokande grodan” är en ovanlig roman om livsstilsfrågor, som på ett dräpande sätt omkullkastar tillvaron och tränger rakt in i hemmets dammiga vrår. Det handlar inte bara om att börja cykla till jobbet för att minska koldioxidutsläppen, mer om ett sätt att tänka. Kanske skulle inte bara miljön tjäna på förändringar i vårt beteende? Få uppnår livskvalitet genom prylar och stress! Boken är producerad av klimat.nu kampanjen som är ett samarbete mellan flera olika organisationer med målet att minska svenskarnas klimatpåverkan. De sista sidorna i boken ägnas åt en ”livsstilsverkstad” där man får möjlighet att välja en annan väg än den kokta grodans!

/Sara Borgström

Mer info:

http://www.klimat.nu/liv_groda.html

<http://www.naturvardsverket.se/vaxthuseffekten>